

ORSZÁGOS RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG
BŰNÜGYI FŐIGAZGATÓSÁG

MÓDSZERLEÍRÁS

a különleges bánásmód keretei között szaktanácsadó közreműködésével végrehajtott eljárási cselekmények rendőrségi alkalmazásához

Tartalom

Bevezetés.....	2
A módszer jogszabályi háttérét biztosító jogszabályok, normák:.....	3
A módszer célja és büntetőeljárásai célcsoportja	3
Mely esetekben javasolt/alkalmazható?	4
Hol alkalmazható?	5
A kihallgatásban közreműködő szaktanácsadó személye.....	6
Az alkalmazás elrendelése.....	7
Jelenlét az eljárási cselekményen	7
Az eljárási cselekmény szervezése, kapcsolatfelvétel a szaktanácsadóval.....	8
A szaktanácsadó tájékoztatása az eljárási cselekményt megelőzően.....	8
Kép- és hangfelvétel.....	9
Jegyzőkönyvezés	10
Eljárásjogi figyelmeztetések.....	11
Az eljárási cselekmény menete, irányítása	11
Tolmács alkalmazása.....	12
Orvosi vizsgálat	12
Igazságügyi szakértő kirendelése	12
Szaktanácsadó díjazása.....	13
Kihallgatást követő lépések.....	13

Bevezetés

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény kiemelt jelentőséget tulajdonít a sértett kíméletének, védelmének, ami a különleges bánásmódot igénylő személyekre vonatkozó komplex szabályozási rendszerben és annak egyes jogintézményeiben jelenik meg. Célja a sértett ismételt áldozattá válásának elkerülése, a büntetőeljárással együtt járó terhek lehetőség szerinti csökkentése.

Ennek érdekében a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részvételét igénylő eljárási cselekmény esetén elrendelheti, hogy az eljárási cselekményt a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 61. § (2) bekezdésében meghatározott szolgáltatást végző vagy jogszabályban meghatározott más szaktanácsadó közreműködésével hajtsa végre.

A módszerrel a gyermekkel történő kommunikációban jártas, megfelelő szakmai tudással rendelkező szakember közreműködésével történő kihallgatás a nyomozó hatóság által végrehajtott eljárási cselekmény, ahol a hatóságnak segítséget nyújtó szakember egy közreműködő, aki tehát nem végzi, és nem irányítja az eljárási cselekményt. A szaktanácsadó az eljárási cselekmény vezetőjének irányításával végzi tevékenységét, ennek során közvetíti a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyhez intézett kérdéseket és a hatóság egyéb közléseit. A cél, hogy a traumatizált gyermek ne legyen kitéve a büntetőeljárás hosszas procedúrájának, az ne rontsa tovább a már egyébként is mély lelki sebeket szerzett gyermek állapotát.

Az eljárási cselekmény fentiek szerinti végrehajtása sajátos végrehajtási rendet vezet be, ugyanis ilyen esetben a szaktanácsadó közvetlenül az eljárási cselekmény végrehajtásában vesz részt. Ebben a sajátos eljárásrendben a szaktanácsadó nem csupán tolmácsolja az eljáró szerv kérdéseit, közléseit, hanem szakmai tudását és módszereit felhasználva éri el az eljáró szerv által meghatározott kérdések megválaszolását.

A nyomozó hatóság feladata az eljárási cselekmény előkészítése, a résztvevők megjelenésének biztosítása, a közreműködő szaktanácsadó megfelelő felkészítése, és hogy az eljárási cselekmény irányát, az elérni kívánt célt meghatározza, az eljárási cselekmény jogszerű végrehajtását (tájékoztatás, figyelmeztetések stb.), valamint rendjének megtartását biztosítsa, az eljárási cselekmény lefolytatását irányítsa.

Az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv. 61. § (2) bekezdése által biztosított lehetőségnek megfelelően Gyermekközpontú Meghallgató és Terápiás Központokat működtet (a továbbiakban: Meghallgató Központ) az izlandi módszert alkalmazó Barnahus házak mintájára. Ezen Meghallgató Központok a rendőrségi épülettől független, gyermekközpontú épületek, amelyek lehetőséget adnak arra, hogy a nyomozó hatóság a gyermek részvételét igénylő feladatait ott végezze el.

A Meghallgató Központ gyermekbarát meghallgató- és terápiás szobából, az igazságszolgáltatás szakemberei számára egy zárláncú videohálózattal felszerelt monitoring szobából és orvosi vizsgáló helyiségből áll, valamint váró és pihenő helyiségeket is tartalmaz.

A módszer jogszabályi háttérét biztosító jogszabályok, normák:

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.);
- a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény;
- Büntetőeljárásról szóló 2017. Évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.);
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.);
- az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény (a továbbiakban: Szaktv.);
- 100/2018. (VI. 8.) számú Kormányrendelet a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól (a továbbiakban: Nyer.);
- az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Info tv.);
- a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.);
- 12/2018. (VI. 12.) számú IM rendelet az egyes büntetőeljárás cselekményekre és a büntetőeljárásban részt vevő személyekre vonatkozó szabályokról (a továbbiakban: IM rendelet);
- 15/1998. (IV. 30.) számú NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről (a továbbiakban: NM rendelet);
- 31/2008. (XII. 31.) IRM rendelet az igazságügyi szakértői működésről (a továbbiakban: IRM rendelet);
- Az igazságügyi szakértők díjazásáról szóló 3/1986. (II. 21.) IM rendelet;
- a büntetőeljárás törvényben meghatározott kép- és hangfelvételek rögzítésére szolgáló technikai eszközök alkalmazásának szabályairól szóló 41/2018. (VII.11.) ORFK utasítás.

A módszer célja és büntetőeljárás célsoportja

A módszer lényege a szükségesnél nagyobb mértékű igénybevétel elkerülése a büntetőeljárás kihallgatások során a feltételezhetően áldozataivá vált gyermekek esetében, illetve védelme érdekében. Célja egy olyan egyarcú, közös, operatív és szervezeti keretrendszerben történő eljárás, amely lehetővé teszi, hogy a gyermekek retraumatizáció nélkül vehessenek részt a büntetőeljárásokban és biztosítva legyenek a gyermekek védelemhez, segítségnyújtáshoz, a gyermekközpontú igazságszolgáltatáshoz való joga.

A tizennyolcadik életévét be nem töltött személy vonatkozásában a különleges bánásmód kötelező alkalmazása, és annak keretei között a szaktanácsadó közreműködésével végrehajtott eljárási cselekmény törvényi lehetősége szempontjából az érintett személy eljárási cselekmény idején fennálló tényleges életkora az irányadó. Éppen ezért tizennyolcadik életévének betöltéséig olyan személyt érintően is sor kerülhet az eljárási cselekmény szaktanácsadó közreműködésével történő elvégzésére, aki házasságkötés folytán nagykorúságot szerzett. Ha a sértett vagy a tanú (és a fiatakorú terhelt) az eljárási cselekmény időpontjában már betöltötte a tizennyolcadik életévét, a módszer nem alkalmazható.

A büntetőeljárás törvény a módszer alkalmazásának vonatkozásában nem tesz különbséget a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy tényleges életkora és eljárási minősége (sértett, tanú, fiatakorú terhelt) szerint, és aszerint sem, hogy a gyermek sértett sérelmére ki és milyen jellegű bűncselekményt követett el. Ebből adódóan a módszer minden tizennyolcadik életévét be nem

töltött személy esetében alkalmazható, függetlenül eljárásjogi helyzetétől. [Be. 96. § (1) bek. a) pont és (2) bek. 87. § (1) bek. b) pont bb) alpont]

A szaktanácsadó eljárási cselekményen való közreműködését megalapozó körülmények különösen – példálózó jelleggel – az eljárási cselekményen tizennegyedik életévét be nem töltött személy részvétele, az eljárás tárgyát képező cselekmény kirívóan erőszakos jellege, a gyermeknek a büntetőeljárásban részt vevő más személyhez fűződő viszonya, a gyermek az eljárás tárgyát képező cselekmény, különösen a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény sértettje. [IM rendelet 14/A.§ (2) bek.]

Mely esetekben javasolt/alkalmazható?

Főszabály, hogy a nyomozó hatóság a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részvételét igénylő eljárási cselekmény esetén büntetőeljárással összefüggésben biztosítja az Alaptörvényben, az 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett gyermek jogairól szóló egyezményben, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben és más törvényekben megfogalmazott, gyermeket megillető jogok hatékony érvényesülését. [Be. 87. § (1) bek. c) pont]

Ugyancsak főszabály, hogy a tizennegyedik életévét be nem töltött személy részvételét igénylő eljárási cselekmény esetén az eljárási cselekmény elvégzésére csak akkor kerülhet sor, ha az attól várható bizonyíték mással nem pótolható. [Be. 88. § (1) bek. a) pont]

A nyomozó hatóság a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részvételét igénylő eljárási cselekmény esetén elrendelheti, hogy az eljárási cselekményt a Gyvt. 61. § (2) bekezdésében meghatározott szolgáltatást végző vagy jogszabályban meghatározott más szaktanácsadó közreműködésével hajtsa végre (a továbbiakban együttesen: szaktanácsadó). [Be. 87. § (1) bek. b) pont bb) alpont]

Az igénybevételt megalapozhatja, ha a gyermektől várható bizonyítási eszköz megszerzéséhez, illetve a részvételét igénylő bizonyítási cselekmény lefolytatásához különleges szakértelem szükséges, vagy a gyermek jogszabályban meghatározott jogainak és legfőbb érdekének érvényesítése, illetve az a gyermek védelme miatt szükséges. A szaktanácsadó eljárási cselekményen való közreműködését megalapozó körülmény különösen az eljárási cselekményen tizennegyedik életévét be nem töltött személy részvétele, az eljárás tárgyát képező cselekmény kirívóan erőszakos jellege, a gyermeknek a büntetőeljárásban részt vevő más személyhez fűződő viszonya, illetve, ha a gyermek az eljárás tárgyát képező cselekmény – különösen a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény – sértettje. (IM rendelet 14/A. § (2) bek.)

A módszer csak és kizárólag azon esetben alkalmazható, ha rendelkezésre áll kép- és hangfelvétel, illetve hangfelvétel továbbítására és rögzítésére alkalmas, az eljárási cselekmény irányítója és a kihallgató szaktanácsadó közötti összeköttetést biztosító telekommunikációs eszköz. Ezen telekommunikációs eszköz – fülmonitor, mikrofon – zárt láncú rendszerben csatlakozik az eljárási cselekményről készülő kép- és hangfelvételt rögzítő rendszerhez.

A módszer esetében lehetőség szerinti, mérlegelésen alapuló kíméleti intézkedésről van szó, amelynek alkalmazása a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság, sőt az érintett személy számára sem kötelező. Éppen abból adódóan, hogy a szaktanácsadói közreműködés – a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy esetében – a kötelező eszközökön kívül eső kíméleti intézkedés, alkalmazását megelőzően az érintett személy egyéni értékelését el kell végezni és a személyes jellemzőinek, körülményeinek szem előtt tartásával, a szükségesség és az arányosság

elvének megfelelően kell az eljárási cselekmény ilyen módon történő végrehajtásáról dönteni. [Be. 81. § (4) bek. 87. § (1) bek. b) pont bb) alpont, IM rendelet 8. § (1) bek. b) pont és (2) bek. II. ford.]

A gyermek képviselőjét ellátó és jognyilatkozat megtételére jogosult személyt – törvényes képviselő, ügygondnok – tájékoztatni kell arról, hogy e kíméleti eszközt visszautasíthatja. Értelemszerűen, visszautasítás esetén a módszer nem alkalmazható. [Be. 83. § 81) és (2) bek., IM rendelet 12. §]

A módszer alkalmazásáról hozott döntés kapcsán tehát törvényi elvárás, hogy az az elérhető legmagasabb szinten biztosítsa a gyermekek jogainak tiszteletben tartását és hatékony érvényesítését, elsődleges szempontként juttassa érvényre a részvételükkel folyó, vagy őket érintő minden ügyben a gyermekek legfőbb érdekeit. Tehát a törvény a nyomozó hatóságtól körültekintő gondosságot vár el a módszer alkalmazásának mérlegelésénél.

Hol alkalmazható?

A büntetőeljárás szabályok kíméleti intézkedése szerinti eljárási cselekmény nem csupán a Meghallgató Központban – mivel a Be. szabályai ahhoz egyáltalán nem kötődnek –, hanem bármely nyomozó hatósági különleges meghallgató helyiségben elvégezhető. Tehát a szaktanácsadó közreműködhet a kihallgatás során a rendőrség által biztosított különleges meghallgató helyiségben is.

Függetlenül attól, hogy szaktanácsadó működik-e közre, főszabályként a gyermek részvételével végzett eljárási cselekményt az arra szolgáló, vagy arra alkalmassá tett helyiségben kell elvégezni. Ettől való eltérésre akkor van mód, ha az érintett személy jogai gyakorlásának, kötelezettségei teljesítésének elősegítése és kímélete más módon vagy más intézkedéssel is biztosítható, illetve, ha az eljárási cselekmény a különleges meghallgató helyiségben nem hajtható végre.

A tizennegyedik életévét be nem töltött terhelt vagy tanú, valamint a különleges bánásmódot igénylő sértett meghallgatására szolgáló helyiség a tizennegyedik életévét be nem töltött terhelt vagy tanú, valamint a különleges bánásmódot igénylő sértett meghallgatására szolgáló rendőrségi helyiség kialakításáról és ellenőrzéséről szóló 34/2015. (XI. 10.) IM rendeletben foglaltak alapján tanúsítvánnyal rendelkező különleges meghallgató helyiség.

Tehát a nyomozó hatóság döntése alapján, ha az érintett személy jogai gyakorlásának, kötelezettségei teljesítésének elősegítése és kímélete biztosítható, valamint, ha az eljárás érdekeit nem sérti, nem kizárt az eljárási cselekmény foganatosítása a nyomozó hatóság arra alkalmas más helyiségében – azaz a fenti különleges meghallgató helyiségben – vagy a Meghallgató Központban. [Be. 85.§ (1) bekezdés i) pont, 88.§ (1) bekezdés b) pont, 89.§ (4) bekezdés a) pont]

Ha az eljárási cselekmény elvégzéséhez szaktanácsadó közreműködését veszik igénybe, a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy eljárási cselekményen való részvételét telekommunikációs eszköz alkalmazása útján kell biztosítani. [IM rendelet. 14/C. (1) bek.]

A telekommunikációs eszköz ezen alkalmazásán a szaktanácsadó és az eljárási cselekmény vezetője közötti kapcsolatot biztosító mikrofont és fülmonitort, valamint a kép- és hangrögzítésre és továbbításra alkalmas rendszert kell érteni.

A kihallgatásban közreműködő szaktanácsadó személye

A Be. szerint, hogy a gyermek kihallgatása során minden olyan gyermekpszichiátriában vagy gyermekpszichológiában jártas pszichiáter vagy pszichológus szakember közreműködhet, akinek közreműködésével elérhető, hogy a gyermeket a büntetőeljárás során lehetőség szerint csak egyszer hallgassák meg, és az annak során szerzett vallomás törvényes bizonyítékul szolgáljon a valóságghú tényállás megállapításához. [Be. 87. § (1) bek. b) pont bb) alpont, 163. § (2) bek, IM rendelet 14/A. § (3) bek.]

Az eljárási cselekményen a Be. 87. § (1) bekezdés b) pont bb) alpont szerinti szaktanácsadói közreműködés, mint eljárási státusz, elválasztandó a szakértői bizonyítástól!

A szaktanácsadó jogaira és közreműködésére az eljárási cselekményt foganatosító szerv utasításai az irányadóak.

Ez nem tévesztendő össze a Be. 58. § szerinti egyéb érdekelti státusszal, hiszen az egyéb érdekeltet a kérdezés, kérdésfeltevés joga – az őt érintő körben – a saját jogán illeti meg. Amikor tehát a szaktanácsadó az eljárási cselekmény során kérdez, kérdést közvetít, szaktudásának megfelelően az eljárási cselekmény eredményessége érdekében eljár, nem saját – ahogy az egyéb érdekelt – jogán teszi, hanem az eljárási cselekményt folytató szerv utasításai szerint, az eljárási cselekményt folytató szervvel együttműködő, az eljárási cselekményt folytató szerv munkáját segítő személyként. A kihallgatás esetében a szaktanácsadó közreműködésének eredménye nem egy önálló bizonyítási eszköz, hanem maga az eljárási cselekmény.

Mindezekre figyelemmel a szaktanácsadó a kérdések közvetítése során nem a Be. 58. §-ában fel nem sorolt – saját – eljárási jogosultságot gyakorol, hanem az eljárást folytató szerv által meghatározott feladatot végez, az eljárási cselekmény vezetője által meghatározott módon és keretek között. Az eljárást folytató szerv feladata annak biztosítása és folyamatos figyelemmel kísérése, hogy a szaktanácsadó e feladatán ne terjeszkedjen túl.

A nyomozás során szakértőként nem járhat el, akit az ügyben szaktanácsadóként vettek igénybe! [Be. 191. § (1) bek. g) pont]

A tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részvételét igénylő eljárási cselekmény végrehajtásában szaktanácsadóként kizárólag pszichológus vagy pszichiáter végzettségű személy működhet közre. [IM rendelet 14/A. (3) bek, NM rendelet 155/B. § (2) bek. a) pont]

A kihallgatásban közreműködő szaktanácsadónak nem kell a kihallgatott személlyel azonos neműnek lennie, de alkalmazása esetén törekedni kell rá, hogy amennyiben az eljárás során a gyermek többszöri kihallgatása nem kerülhető el, úgy arra azonos módszertan alkalmazásával, azonos személy által kerülhessen sor. [Be. 88. § (1) bek. c) pont, 89. § (1) és (2) bek.]

Az igénybe vett szaktanácsadó a kihallgatáson megismert személyes adatot és védett adatot kötelezettségei teljesítéséhez szükséges mértékben és ideig kezelheti, azt át nem adhatja! [Be. 98. § (3) bek.]

A szaktanácsadó a kihallgatás során, vagy azt követően nem vehet fel anamnézist, a gyermek problémáját nem tárja fel és nem készít kezelési tervet a kihallgatás adatai alapján. A szaktanácsadó feladata a kihallgatás során nem lehet a gyermek mentálhigiénés megsegítése, nem adhat sem szóban, sem írásban szakvéleményt, a gyermek által a kihallgatáson elmondottakról – így az élményszerűségről sem – visszajelzést nem adhat.

A szaktanácsadó feladata, hogy különleges szakmai tudását felhasználva a nyomozó hatóság által feltett kérdéseket a gyermekek életkorának, szociális-, nyelvi-, és fejlődési jellegzetességének megfelelően, a gyermek számára érthető módon kommunikálja a gyermek felé, amellyel, a gyermek kíméletével lefolytatott eljárást szolgálja és garantálja.

Az alkalmazás elrendelése

A szaktanácsadó igénybevételevel összefüggésben az elrendelésről vagy feljegyzést kell készíteni, vagy azt a szaktanácsadó közreműködésével érintett eljárási cselekményről készült jegyzőkönyvbe kell foglalni, amelyekben a közreműködésének a tényét, a közreműködés módját és tartalmát rögzíteni kell. [Be. 270. § (4) bek., Nyer. 51.§ (5) bekezdés]

Jelenlét az eljárási cselekményen

Az eljárási cselekményen – az eljárási cselekmény helyszínén és az elkülönített helyszínen – csak a Be. által meghatározott személyek lehetnek jelen, így tehát a Meghallgató Központ monitorszobájában is!

A telekommunikációs eszköz alkalmazása során az eljárási cselekmény helyszíne az, ahol az eljárási cselekményt végző és irányító nyomozó foglal helyet. A Meghallgató Központokban ezen helyiség a monitor szoba. Az elkülönített helyszín az a helyiség, ahol a kihallgatott gyermek és segítőtje, illetve a szaktanácsadó tartózkodik (kihallgató helyiség).

A tizennyolcadik életévét be nem töltött személynek és a szaktanácsadónak minden esetben egy helyszínen kell jelen lennie, velük azonos helyszínen kizárólag a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy segítőtje tartózkodhat.

A tizennyolcadik életévét be nem töltött személy azon segítői, akik az eljárási cselekményen jelen lehetnek:

- sértett és tanú esetében törvényes képviselő, ügygondnok, konzuli tisztviselő, a kiskorú gondozását ellátó nagykorú személy, meghatalmazott képviselő, a sértett által megjelölt nagykorú személy, a tanú érdekében eljáró ügyvéd, pártfogó ügyvéd,
- fiataikorú terhelt esetében törvényes képviselő, ügygondnok, konzuli tisztviselő.

[Be. 59. § (1) bek.]

Ha az elkülönített helyszínen kizárólag a szaktanácsadó, a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy és segítőtje van jelen, akkor az eljárási cselekmény vezetője a szaktanácsadó felé továbbított kép- és hangfelvétel vagy folyamatos hangfelvétel útján irányítja az eljárási cselekmény menetét. [Be. 123. § (1) bek. f) pont, IM rendelet. 14/C.§ (3) és (4) bek.]

A szaktanácsadó és az eljárási cselekmény vezetője a módszer alkalmazása során nem egy helyszínen – azonos helyiségben – tartózkodnak és a kapcsolatot telekommunikációs eszköz – pl.: vezeték nélküli fülmonitor – segítségével tartják. Az eljárási cselekmény vezetőjének az eljárási cselekményre vonatkozó, szaktanácsadó felé tett utasításait, kérdéseit a gyermek nem hallhatja, azt telekommunikációs eszköz útján kell megtenni. Az elkülönített helyszínen (kihallgató szoba) a kihallgatásról rögzítésre kerülő kép- és hangfelvételt egyidejűleg mutató monitor nem lehet, a kamerák által közvetített és rögzített felvételt a gyermek a kihallgatás alatt nem láthatja.

A jogszabályok lehetőséget biztosítanak arra, hogy – telekommunikációs eszköz alkalmazásakor – az eljárási cselekmény vezetője is az elkülönített helyszínen tartózkodjon. Erre azonban lehetőség

szerint olyan esetben kerüljön sor, amikor az eljárási cselekményen felmerülő váratlan helyzet miatt az elkülönített helyszínre az eljárási cselekmény vezetőjének be kell lépnie (pl.: a szaktanácsadó önálló, vagy nem engedélyezett kérdéseket tesz fel, a kihallgatott gyermek rosszul lesz). [Be. 123. § (1) bek. f) pont, IM rendelet. 14/C.§ (3) és (4). bek.]

Az eljárási cselekmény szervezése, kapcsolatfelvétel a szaktanácsadóval

A nyomozó hatóság tagja a büntetőeljárással kapcsolatos tényekről csak a szaktanácsadóval kommunikálhat!

Amennyiben nem a rendőrségi kihallgató helyiségben végzik az eljárási cselekményt, akkor a szaktanácsadót biztosító Meghallgató Központ által a kihallgatáson történő közreműködésre kijelölt munkatársán kívül más személlyel – pl.: adminisztrációs vagy szervezési feladatokat végző munkatárs –, a büntetőeljárással kapcsolatos adat nem osztható meg. Ezen munkatársak részére kizárólag olyan adatok adhatók át, amelyek az eljárási cselekmény intézményi, tárgyi és személyi feltételeinek előkészítéséhez szükségesek.

A kapcsolatfelvételnélkor a Meghallgató Központ koordinációs, szervezési feladatokat ellátó munkatársával megosztható adatok:

- eljárási cselekmény megnevezése,
- az eljárási cselekmény tervezett időpontja és időtartama,
- a kihallgatandó gyermek neme és életkora,
- a kihallgatandó gyermek szükségleteire vonatkozó információk (pl.: ruházati-, tisztálkodási-, étkezési-, pihenési igény, stb.),
- orvosi vizsgálat, látélet igényel az orvosi szakterület megjelölésével.

Az eljárási cselekményre a nyomozó hatóság a Be. rendelkezései alapján idézi be, vagy értesíti a kihallgatandó személyt és segítőjét. Az idézéssel egyidejűleg a törvényes képviselőt, valamint a képviselőt ellátó, jognyilatkozat megtételére jogosult más személyt tájékoztatni kell arról, hogy az eljárást folytató szerv a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy kihallgatásakor a Be. 87. § (1) bekezdése b) pontjának bb) alpontját kívánja alkalmazni, valamint arról is, hogy az intézkedést visszautasíthatja. [Be. 83. § (1) bek.]

A Meghallgató Központtal történő kapcsolatfelvételt megelőzően, de legkésőbb azzal egyidőben a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltatónak gyermekvédelmi jelzést kell küldeni. (Gyvt. 17. §, Nyer. 171. §)

A gyermekvédelmi jelzés a gyermekvédelmi szakellátás, vagyis az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálathoz tartozó Meghallgató Központoknak nem küldhető, figyelemmel arra, hogy azok nem a gyermekjóléti alapellátáshoz tartoznak. [Gyvt. 15. § (2) bek. a) pont]

A szaktanácsadó tájékoztatása az eljárási cselekményt megelőzően

Az eljárási cselekmény vezetője az eljárási cselekmény megkezdése előtt meghatározza az eljárási cselekmény célját és a szaktanácsadó feladatát, tájékoztatja a feladata teljesítéséhez szükséges tényekről, adatokról és körülményekről, valamint az eljárás tárgyát képező cselekmény elbírálása szempontjából jelentős kérdésekről. [IM rendelet 14/C. § (2) bek.]

Ennek során a szaktanácsadóval megosztható a bűncselekménnyel kapcsolatban rendelkezésre álló minden olyan adat, amely a történeti tények valóságához, tényfeltáráshoz, az elkövető

beazonosításához és elfogásához, a kényszerintézkedések vonatkozásában születő döntések megalapozásához szükségesek. Ilyen adat a már rendelkezésre álló történeti tényálláshoz kapcsolódó minden információ, a kihallgatás során tisztázandó – ellenőrizendő – kérdések.

A szaktanácsadó munkáját segítő vele megosztható továbbá minden olyan, a kihallgatandó gyermekre vonatkozó személyes adat, információ, amely a gyermekkel való kapcsolatteremtést, kommunikációt, az ismételt traumatizáció elkerülését szolgálja. Ilyen információ különösen a gyermek egészségi állapota, orvosi, vagy gyógyszeres kezelése, nyelvi fejlődése, illetve annak akadályozottsága, értelmi vagy mentális zavarok, az elkövetőhöz való érzelmi viszonya, a gyermek érdeklődése, hobbija, a család életkörülményei, szokása és jelentős életeseményei, befolyásolásra utaló jelek.

A szaktanácsadót a gyermek kihallgatását megelőzően kell tájékoztatni, amelyen a gyermek nem vehet részt, azt nem láthatja, hallhatja!

Az eljárási cselekményről készült jegyzőkönyvben rögzíteni kell annak tényét, hogy a szaktanácsadó tájékoztatása az eljárási cselekmény megkezdése előtt megtörtént, azonban annak részletes ismertetése nem szükséges.

Az eljárási cselekmény megkezdésekor a szaktanácsadót figyelmeztetni kell, hogy az eljárási cselekményen a legjobb tudása szerint elfogulatlanul, részrehajlás nélkül köteles közreműködni. A tájékoztatás megtörténtét, valamint a szaktanácsadónak erre adott válaszát rögzíteni kell.

Kép- és hangfelvétel

A telekommunikációs eszköz használatának személyi és tárgyi feltételeit a telekommunikációs eszköz használatát elrendelő bíróság, ügyészség vagy nyomozó hatóság biztosítja. Telekommunikációs eszköz használata esetén olyan eszközt kell igénybe venni, amely biztosítja a továbbított kép- és hangfelvétel bizalmasságát és sérthetetlenségét. [IM rendelet. 14/C.§ (1) és (2) bek. 45. § (2) és (3) bek.]

Az eljárási cselekmények kép- és hangfelvételek készítésére a büntetőeljárás törvényben meghatározott kép- és hangfelvételek rögzítésére szolgáló technikai eszközök alkalmazásának szabályairól szóló 41/2018. (VII.11.) ORFK utasítás, valamint a „Módszertani útmutató a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényben meghatározott kép- és hangfelvételek rögzítésére szolgáló eszköz útján végrehajtott eljárási cselekmények során használt technikai eszközök alkalmazásához” című ORFK útmutató részletes rendelkezései vonatkoznak.

Ha a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részvételét igénylő eljárási cselekmény során szaktanácsadó működik közre, akkor az eljárási cselekményről kép- és hangfelvétel készítése kötelező. Egyidejűleg kell rögzíteni az eljárási cselekmény helyszíne felé továbbított kép- és hangfelvételt és az elkülönített helyszín felé továbbított kép- és hangfelvételt, vagy folyamatos hangfelvételt. A kép- és hangfelvételen, illetve folyamatos hangfelvételen egyaránt fel kell tüntetni a rögzítés pontos idejét.

Kép- és hangfelvétel készítése esetén a kamerát úgy kell elhelyezni, és az eljárási cselekményt úgy kell elvégezni, hogy a kép- és hangfelvételen az eljárási cselekmény szempontjából jelentős valamennyi esemény, körülmény és nyilatkozat visszaidézhető módon észlelhető, valamint az eljárási cselekménnyel érintett személy azonosítható legyen. A kamerát mozgatni és a látószögét

változtatni kizárólag az eljárási cselekmény vezetőjének rendelkezése szerint lehet. (IM rendelet 46. §, 47. §)

Az eljárási cselekmény helyszínének adottságaihoz igazodva megfelelő számú mikrofon elhelyezésével kell biztosítani a jelenlévők hangjának folyamatos rögzítését. Önálló mikrofont kell biztosítani az eljárási cselekmény vezetője, és az elkülönített helyszínen jelen lévő, vallomást vagy nyilatkozatot tevő személy, valamint a közreműködő szaktanácsadó számára.

Ha a kép- és hangfelvétel készítését biztosító technikai eszköz üzemszerű működésének akadályja nem hárítható el, és az elkülönített helyszínen kizárólag a szaktanácsadó és a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy és segítője tartózkodik, az eljárási cselekmény nem kezdhető meg, illetve nem folytatható.

A büntetőeljárás során készített kép- és hangfelvételt a Központi Médiatárban kell kezelni, ahova a készítést követő öt napon belül kell feltölteni. A Meghallgató Központban készített felvételt annak informatikai rendszeréről az eljárási cselekményt követően azonnal és visszaállíthatatlanul el kell távolítani. Biztosítani kell, hogy az eljárási cselekményen résztvevőkön kívül más, illetéktelen személy a felvételhez ne férjen hozzá, annak rögzítését ne követhesse, arról másolatot ne készíthessen.

Jegyzőkönyvezés

Ha az eljárási cselekményről folyamatos kép- és hangfelvétel készül és az eljárási cselekmény lefolytatásának körülményei, különösen a különleges bánásmódot igénylő személy kímélete ezt szükségessé teszi, a jegyzőkönyvet az eljárási cselekményt követően három munkanapon belül kell elkészíteni.

Ezen esetben a Be. szerinti figyelmeztetéseket a folyamatos kép- és hangfelvételen rögzíteni kell, és nem kell biztosítani, hogy a jegyzőkönyvet annak hitelesítése előtt a hitelesítésben közreműködő személy megismerhesse. Az észrevétlenül nem megváltoztatható módon lezárt jegyzőkönyvet kizárólag az eljárási cselekményt végző nyomozó hatóság tagja hitelesíti.

A hitelesített jegyzőkönyvet annak elkészültét követően azonnal kézbesíteni kell annak, aki az eljárási cselekményen jelen volt, amely kötelezettség nem vonatkozik a közreműködő szaktanácsadóra. Az eljárási cselekmény résztvevőit a kézbesítéssel egyidőben tájékoztatni kell arról, hogy a felvételt az eljárási cselekmény befejezésétől számított 8 napon belül mikor és hol tekinthetik meg.

A jegyzőkönyv kijavítását vagy kiegészítését a jegyzőkönyv kézbesítését, illetve – ha ez később történt meg – a folyamatos kép- és hangfelvétel megismerését követő nyolc napon belül lehet kérni, ha a jegyzőkönyv kijavítását vagy kiegészítését indítványozzák és az indítványt a folyamatos kép- és hangfelvétel alátámasztja, a jegyzőkönyvet az indítványnak megfelelően ki kell javítani vagy ki kell egészíteni.

Szó szerinti jegyzőkönyvezés indítványozásának kizárólag az eljárási cselekmény során van helye a büntetőeljárási törvényben meghatározottak szerint.

A fentiekről az eljárási cselekmény kezdetekor a jelenlévőket tájékoztatni kell. [Be. 360/A.§, IM rendelet 58. § (1a) bek.]

Ha az eljárási cselekményről készült felvétel nem áll rendelkezésre, vagy a Be. szerinti figyelmeztetések nem szerepelnek a felvételen, az utólagosan készített ügyirat jegyzőkönyvként nem vehető figyelembe. [Be. 360/A. § (4) bek.]

Az eljárási cselekményről készített jegyzőkönyvet – akár az eljárási cselekménnyel egyidejűleg, akár azt követően 3 nappal készül – minden esetben a nyomozó hatóság tagja készíti el és annak megismerésére a Be. szabályai vonatkoznak. A jegyzőkönyv a szaktanácsadó részére nem kézbesíthető, és a jegyzőkönyv kiegészítésére, kijavítására a szaktanácsadó indítványt nem terjeszthet elő.

Eljárásjogi figyelmeztetések

Az eljárási cselekmény megkezdése előtt az eljárási cselekmény vezetőjének fel kell hívni a szaktanácsadó figyelmét arra, hogy az eljárási cselekményen a legjobb tudása szerint elfogulatlanul, részrehajlás nélkül, a hatóság utasításai szerint köteles közreműködni. A tájékoztatás megtörténtét, valamint a szaktanácsadónak erre adott válaszát az eljárási cselekményről készülő kép- és hangfelvételen rögzíteni kell, azt jegyzőkönyvbe kell venni.

Az eljárási cselekmény megkezdése előtt az eljárási cselekmény vezetője a szaktanácsadó útján, annak telekommunikációs eszközön adott utasítással tájékoztatja a jelen lévő személyeket, hogy az eljárási cselekményről kép- és hangfelvétel készül, tisztázza a hozzátartozói viszonyokat és tájékoztatja (őket) a Be. rendelkezései szerinti jogaikról és kötelezettségeikről. (Be. 168-180. §)

A nyomozó hatóság tagja a szaktanácsadó útján pontosan úgy köteles eljárni, mintha a kihallgatást közvetlenül maga végezné személyesen. [IM rendelet 14/C. § (5) bek.]

Az eljárási cselekmény vezetője a szaktanácsadó részére utasítást adhat az eljárási cselekménnyel összefüggő tájékoztatás, felvilágosítás és figyelmeztetés közlésére, személyes adatok felvételére. Ennek során a szaktanácsadó felé telekommunikációs eszköz útján mondja el az eljárási cselekmény vezetője a kihallgatott személlyel közzendő figyelmeztetéseket, tájékoztatásokat, amelyeket a szaktanácsadó továbbít a gyermek felé.

Az eljárási cselekmény menete, irányítása

Az eljárási cselekmény végrehajtása minden esetben a nyomozó hatóság feladata, a nyomozó hatóság határozza meg az eljárási cselekmény kereteit, irányát, gondoskodik annak feltételeiről, rendjéről, biztosítja annak jogszerűségét.

Az eljárási cselekmény végrehajtására vonatkozó módszertani elvárás, hogy a kihallgatott gyermek – a kihallgatás, illetve az egyéb eljárási cselekmény keretei között – jellemzően személyesen nem is találkozik az eljáró hatóságok tagjaival. Vagyis a nyomozó hatóság a speciálisan képzett szakemberen – szaktanácsadón – keresztül kommunikál, aki az eljáró szerv instrukcióit követve tolmácsolja a gyermek felé a bizonyítandó tényekkel, körülményekkel kapcsolatos kérdéseket, illetve a hatóság közléseit, ideértve azokat a törvényes figyelmeztetéseket is, amelyek az eljárási cselekmény érvényességét garantálják.

A kihallgatást végző szaktanácsadó nem bízható meg eljárási cselekmény elvégzésével, az eljárási cselekmény vezetésének, irányításának joga a szaktanácsadónak nem adható át!

Az eljárási cselekmény vezetője irányítási jogkörében olyan cselekmény teljesítésére utasíthatja a szaktanácsadót, amelyre az eljárási cselekmény teljesítése során egyébként a saját hatásköre kiterjed, így különösen

- utasítást adhat az eljárási cselekménnyel összefüggő tájékoztatás, felvilágosítás és figyelmeztetés közlésére, személyes adatok felvételére, valamint kérdés feltételére és más eljárási cselekmény elvégzésére,
- megtilthatja kérdés feltételét, illetve más eljárási cselekmény elvégzését,
- megszakíthatja, illetve befejezetté nyilváníthatja az eljárási cselekményt.

A gyermek felé a szaktanácsadó útján egyszerre csak egy kérdés tehető fel, egyszerre csak egy körülmény, információ tisztázását lehet kérni a szaktanácsadó által. Kerülni kell az összetett kérdéseket, a nem konkrét információra vonatkozó általános kérdésfeltevést. A tisztázandó tényeket kizárólag az eljárási cselekmény irányítója határozhatja meg, attól eltérően a szaktanácsadó önállóan nem tehet fel kérdést, a kihallgatás menetét önállóan nem irányíthatja.

Figyelemmel arra, hogy az eljárási cselekmény vezetője által feltett kérdések is rögzítésre kerülnek, így az eljárási cselekményről készült jegyzőkönyv, vagy a rögzített kép- és hangfelvétel teljes egészében képes visszaadni az eljárási cselekmény menetét, az azon elhangzottakat. Ez lehetővé teszi, hogy az eljárási cselekmény vezetője által szaktanácsadó felé irányuló kommunikáció szükségszerűen egyszerűsített, tömör, instruáló legyen, ami az eljárási cselekmény gördülékeny lefolytatását nem akadályozza.

Az eljárási cselekmény vezetője telekommunikációs eszköz útján irányítja az eljárási cselekmény menetét, amelynek során kizárólag a szaktanácsadóval tarthatja a kapcsolatot!

Tolmács alkalmazása

Amennyiben az eljárási cselekmény elvégzéshez tolmács igénybevétele szükséges, a tolmács a gyermekkel egy helyszínen – elkülönített helyszín (kihallgató szoba) – van jelen.

Orvosi vizsgálat

Amennyiben a módszer alkalmazása során a gyermek orvosi vizsgálatát, test szemlélését a nyomozó hatóság elrendeli arról a gyermek tájékoztatását a szaktanácsadó a nyomozó hatóság tagjának irányításával végzi el. Az orvosi vizsgálat során keletkezett adatokat, rögzített mintákat a nyomozó hatóság kezeli.

Igazságügyi szakértő kirendelése

A nyomozás során igazságügyi szakértőként kizárólag a Szaktv. 4. §. (1) bek. alapján jogosultsággal rendelkező szakértő rendelhető ki.

A kirendelt igazságügyi szakértő az eljárási cselekményen jelen lehet, azt lehetőség szerint nem a gyermekkel azonos helyszínen – a monitor szobában – figyelemmel kísérheti, a feladatának teljesítéséhez szükséges adatok megismerése érdekében – egyebek mellett – a sértettől és a tanútól felvilágosítást kérhet. A kihallgatáson elhangzottakat szakértői tevékenysége során felhasználhatja. [Be. 87. § (1) bek. b) pont ba) alpont, 192. §]

A szakértő kirendelésekor a nyomozó hatóság javaslatot tehet arra vonatkozóan a szakértő felé, hogy a szakértői vizsgálatot a Meghallgató Központban végezze el, de erre a szakértő nem kötelezhető. Amennyiben a Meghallgató Központban történik a szakértői vizsgálat, az telekommunikációs eszköz útján nem követhető, arról a nyomozó hatóság és a Meghallgató Központ kép- és hangfelvételt nem készíthet. A vizsgálat során a szakértő a vizsgált személy vagy annak törvényes képviselője írásos beleegyezése esetén saját maga hangfelvételt készíthet. [IRM rendelet 20/A. § (3) bek.]

Szaktanácsadó díjazása

A Gyvt. 61. § szerinti szaktanácsadó – a Meghallgató Központ munkatársa – közreműködésért díjra nem jogosult.

Amennyiben a közreműködő szaktanácsadó nem Meghallgató Központ munkatársa, abban az esetben az igazságügyi szakértők díjazásáról szóló 3/1986. (II. 21.) IM rendelet 5. §-a szerint a szaktanácsadó díjára és költségére a szakértői díjra vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

Az igazságügyi szakértők díjazásáról szóló 3/1986. (II. 21.) IM rendelet 1. § (1) bekezdés utolsó fordulata alapján a Be. szerinti szaktanácsadói tevékenységért is jár munkadíj és költségtérítés (a továbbiakban együtt: szakértői díj). Értelemszerűen elszámolható a szakértői díj meghatározott hányada az utazással töltött időre és az eljárási cselekményen való jelenlétre, illetve az utazási költségtérítés. A szaktanácsadó díját az eljárási cselekmény vezetőjének minden esetben saját hatáskörben kell megállapítania a rendelet I. számú melléklet 91-93 pontja alapján.

A szaktanácsadó díja és költsége bűnügyi költség. (Be. 145. §)

Kihallgatást követő lépések

Amennyiben a gyermek kihallgatására Meghallgató Központban került sor és a tervezett és szükséges eljárási cselekmények végrehajtása befejeződött, azt követően az eljárási cselekmény vezetője tájékoztathatja a gyermeket és segítőjét, hogy a Meghallgató Központban lehetőségük van gyermekvédelmi, így pszichológiai, terápiás segítséget is kérni.

A Meghallgató Központ szaktanácsadótól független munkatársa a kihallgatott gyermeknek és segítőjének az eljárási cselekményen kívül, azt követően felajánlhatja a gyermekvédelmi segítséget a Meghallgató Központ keretein belül.

A Meghallgató Központ által biztosított gyermekvédelmi segítséghez a büntetőeljárás során feltárt adatok a Gyvt. 17. § alapján kerülhetnek továbbításra gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltató felé. Ezen adatok továbbításáról saját döntése alapján a gyermekjóléti szolgáltatást szolgáltató gondoskodik a Meghallgató Központ felé.

Az eljárási cselekmény vezetője és a közreműködő szaktanácsadó az eljárási cselekményen elhangzottakat, az ott megszerzett információkat nem adhatja át, arról tájékoztatást nem adhat közvetlenül a Meghallgató Központ segítő szolgáltatást nyújtó munkatársának.